

SHAXRIXON SHAXAR AVTOSHOXBEKATIDA YO‘LOVCHI
TASHISH TIZIMINI TAHLIL QILISH

Shodmonov Sayidbek Abduvayitovich
Andijon mashinasozlik instituti, assistenti
E-mail: sshodmonov1989@gmail.com;
Tel.: +998993217989.

Mirzayeva Zuvaydoxon Atabek qizi
Andijon mashinasozlik instituti, talabasi
E-mail: mirzayevazuvaydo2@gmail.com
Tel+99893-069-11-04

Annotatsiya: Aholiga transport xizmati ko‘rsatishni takomillashtirish aholining transport xizmatlaridagi ehtiyojlarini chuqur va har tomonlama o‘rganish va ularni transport xizmatlaridan mamnun bo‘lish usullari asosida amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Marketing tadqiqotlari yo‘lovchi transporti tizimining samaradorligini xolisona baholash, o‘ziga xos kamchiliklarni aniqlash va aholiga transport xizmati ko‘rsatish sifatini oshirish va rivojlantirishga qaratilgan aniq chora-tadbirlarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: avtoshoxbekat, yo‘lovchi, transport, haydovchi, yo‘nalish, vaqt, tezlik, xarita, belgi, oqim, kuzatuv, tahlil, intellektual, tarif.

АНАЛИЗ СИСТЕМЫ ПАССАЖИРСКИХ ПЕРЕВОЗОК В АВТОМОБИЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ ГОРОДА ШАХРИХАН

Шодмонов Саидбек Абдуваитович
Андижанский машиностроительный институт, ассистент
E-mail: sshodmonov1989@gmail.com;
Телефон: +998993217989.
Мирзаева Зувайдохан Атабек кизи
Андижанский машиностроительный институт, студент
E-mail: mirzayevazuvaydo2@gmail.com
Телефон+99893-069-11-04.

Аннотация: Совершенствовать оказание транспортных услуг населению желательно на основе глубокого и всестороннего изучения потребностей населения в транспортных услугах и способов их удовлетворения транспортными услугами. Маркетинговые исследования позволяют объективно оценить эффективность системы пассажирского транспорта, выявить

конкретные недостатки и разработать конкретные меры, направленные на улучшение и развитие качества услуг общественного транспорта.

Ключевые слова: автовокзал, пассажирский, транспорт, водитель, направление, время, скорость, карта, знак, поток, слежение, анализ, интеллектуальный, тариф.

SHAHRIXON SHAHRIDAGI AVTOMOBIL SANOATIDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI TAHLIL QILISH

Annotation: It is desirable to improve the provision of transport services to the population on the basis of a deep and comprehensive study of the needs of the population in transport services and ways to satisfy them with transport services. Marketing research makes it possible to objectively assess the efficiency of the passenger transport system, identify specific shortcomings, and develop specific measures aimed at improving and developing the quality of public transport services.

Keywords: bus station, passenger, transport, driver, direction, time, speed, map, sign, flow, tracking, analysis, intellectual, tarif.

O'zbekiston Respublikasining avtoshohbekatlari uchun qonunlar va tartibotlar O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi tomonidan belgilangan bo'lib, bu qonunlar avtoshohbekatlarning faoliyatini tartibga solish, yo'l xaritalari va trafik belgilari bilan tanishish, avtomobil haydovchiligi va yo'l cheklashlari to'g'risida qonunlar va boshqalar kabi mavzularni o'z ichiga oladi.

O'zbekiston Respublikasida avtoshohbekatlarning litsenziyalash va faoliyatini tartibga solish uchun "Yo'l cheklash bo'yicha faoliyatni tartibga solish to'g'risida" qonuni, "Avtomobil haydovchiligi to'g'risida" qonuni va boshqalar kabi qonunlar mavjud [1].

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida avtoshohbekatlarning yo'l xaritalari, yo'nalish belgilari va boshqa trafik belgilari bilan tanishishlari uchun "Transport sohasida amaliyotni tartibga solish to'g'risida" qonuni va boshqalar kabi qonunlar mavjud.

Avtoshohbekatlar, shahar transporti tizimida aylanadigan avtomobillar to'plamidir. Bu turdagi avtoshohbekatlar, shahar ichidagi yo'nalishlarda va turli transport vositalari bilan yurish jarayonida xizmat ko'rsatadi. Ular ko'p o'tiladigan yo'nalishlarda o'tkaziladigan transportni tezlik vaqti va yo'l uzunligiga qarab rejalashtirib, trafik kuyidagi cheklashlarni kamaytirish uchun ishlatiladi. Avtoshohbekatlar, shahar transportining samarali va tezlikni oshiruvchi qismini tashkil etadi [2-4].

Har bir davlatning shahar avtoshohbekatlari uchun o'ziga xos qonunlari va

tartiboti mavjud bo‘ladi. Bu qonunlar avtoshohbekatlar tomonidan taqiqlangan yo‘nalishlarda yurish jarayonini belgilaydi, avtoshohbekatlar uchun litsenziya talab qiladi, yo‘nalishlarda trafikni nazorat qilish uchun qo‘llaniladigan texnik vositalar to‘g‘risida qonunlar va boshqalar kabi tartibotlarni o‘z ichiga oladi.

Shuningdek, avtoshohbekatlarga yo‘l xaritalari, yo‘nalish belgilari va boshqa trafik belgilari to‘g‘risida qonunlar mavjud bo‘ladi. Bu qonunlar avtoshohbekatlarning yo‘l xaritalariga amal qilish, yo‘nalish belgilari va trafik cheklashlari bilan tanishishlari kerak bo‘lganligini ta‘minlaydi [5,6].

1- rasm avtoshohbekatda yo‘lovchi tashish grafigi

O‘zbekistonda yo‘lovchi tashish bo‘yicha qonunchilikni qo‘llash amaliyoti, “Yo‘lovchilar to‘g‘risida”gi Qonun bilan tartibga solingan. Bu qonun 2016-yil 19-iyulda qabul qilingan va yo‘lovchilar tashish, ularning huquqlari va murojaatlari bo‘yicha qonunlar va tartiblarni belgilaydi.

Bu qonunchilik yo‘lovchilar tomonidan ko‘zdan kechirilgan muammoni yechish, ularning huquqlarini himoya qilish, ularga yordam bera oladigan davlat organlarini belgilaydi. Qonunchilikning asosiy maqsadi yo‘lovchilar tashish jarayonini huquqiy, insaniy va insonparvarlik prinsiplari asosida tartibga solishdir [7].

Yo‘lovchilar tashish bo‘yicha qonunchilikni qo‘llash amaliyoti O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vaziri tomonidan boshqariladi va yo‘lovchilar tashish bo‘yicha barcha tartib va usullar bu organ tomonidan belgilanadi [8,9].

O‘zbekiston Respublikasining yo‘lovchi tashish to‘g‘risidagi qonunlari, birinchi navbatda, O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, “Yo‘l harakati to‘g‘risida”gi, “Transport to‘g‘risida”gi qonunlar bilan tartibga solinadi.

O‘zbekiston Fuqarolik Kodeksida yo‘lovchi tashish shartnomalariga taalluqli bo‘lgan shartnomalar va majburiyatlarga oid qoidalar mavjud. Unda yo‘lovchilar va transport tashuvchilarning huquq va majburiyatlari belgilab berilgan.

“Yo‘l harakati to‘g‘risida”gi qonun O‘zbekiston hududidagi avtomobil transportining barcha turlari, jumladan, yo‘lovchilar xavfsizligi, haydovchilarning malakasi, transport vositalariga texnik xizmat ko‘rsatish va harakatni boshqarish bo‘yicha qoidalar va qoidalarni belgilaydi [10-11].

“Transport to‘g‘risida”gi qonun transportning turli jihatlarini, jumladan, jamoat transporti bilan bog‘liq qoidalarni, transport kompaniyalarini litsenziyalash va tartibga solishni hamda yo‘lovchi tashuvchi transport vositalari xavfsizligi standartlarini tartibga soladi.

Yo‘lovchi tashish deganda odamlarning turli xil transport turlari orqali bir joydan ikkinchi joyga ko‘chishi tushuniladi. Bu avtomobil, temir yo‘l, havo, dengiz yoki hatto avtobus va metro kabi jamoat transporti tizimlari orqali sayohatni o‘z ichiga olishi mumkin.

Har bir yo‘lovchi tashish turining o‘ziga xos xususiyatlari, afzalliklari va qiyinchiliklari mavjud. Yo‘lovchilarni tashishning turli xil turlari mavjud [12-14].

1. Avtomobil transporti qisqa va o‘rta masofalarga sayohat qilishning eng keng tarqalgan usuli hisoblanadi. U avtomobillar, mototsikllar, avtobuslar va yo‘llar va magistrallarda ishlaydigan boshqa transport vositalarini o‘z ichiga oladi.

2. Jamoat transporti tizimlari avtobuslar, metrolar, tramvaylar va shaharlararo poezdlar kabi turli rejimlarni o‘z ichiga oladi. Ular odatda shaharlarda aholi uchun qulay va tejamkor sayohat variantlarini ta‘minlash uchun ishlatiladi.

Texnologiya va infratuzilmadagi yutuqlar ushbu transport turlarining doimiy rivojlanishiga, jumladan, xavfsizlik, qulaylik va ekologik barqarorlikni yaxshilashga olib keldi.

Umuman olganda, yo‘lovchi tashish odamlarni bog‘lashda va shaxsiy va biznes maqsadlarida sayohat qilishni osonlashtirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu zamonaviy jamiyatning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, sayohatchilarning o‘zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun rivojlanishda davom etmoqda [15].

Intellektual transport tizimlari (ITTS) transport samaradorligi, xavfsizligi va barqarorligini oshirish uchun turli texnologiyalarni birlashtirgan jadal rivojlanayotgan sohadir. Oxirgi ITTS ning asosiy komponentlari va ishlanmalariga quyidagilar kiradi.

1. Avtotransport vositasidan hamma narsaga (V2X) aloqa: V2X texnologiyasi transport vositalari, infratuzilma, piyodalar va boshqa yo‘l foydalanuvchilari o‘rtasida to‘g‘ridan-to‘g‘ri muloqot qilish imkonini beradi. Bu real vaqt rejimida axborot almashish, xavfsizlik va harakatni boshqarishni yaxshilash imkonini beradi [16].

2. Ulangan va avtonom transport vositalari (CAVs): CAVsdagi yutuqlar, jumladan avtonom haydash qobiliyatlari va ulanish xususiyatlari transport landshaftini

o'zgartirmoqda. Ushbu transport vositalari navigatsiyani yaxshilash, transport oqimini yaxshilash va baxtsiz hodisalarni kamaytirish uchun ITS-dan foydalanadi [17].

3. Ilg'or Traffic Management Systems (ATMS): ATMS real vaqt rejimidagi ma'lumotlar, sensorlar va tahlillardan trafik oqimini optimallashtirish, tirbandlikni boshqarish va transport infratuzilmasi samaradorligini oshirish uchun foydalanadi.

4. Smart Parking Solutions: ITS to'xtash joyi mavjudligini yaxshilash, tirbandlikni kamaytirish va haydovchilar uchun umumiy to'xtash tajribasini yaxshilash uchun sensorlar va ma'lumotlar tahlilidan foydalanadigan aqlli mashinalar tizimlarini ishlab chiqishda qo'llaniladi [18-20].

5. Mobility as a Service (MaaS): ITS jamoat tranzit, ridesharing, velosipedda va piyoda sayr qilish kabi turli transport usullarini birlashgan, foydalanuvchiga yo'naltirilgan harakatlanish xizmatlariga birlashtirish imkonini beradi. MaaS platformalari foydalanuvchilar uchun uzluksiz va barqaror transport imkoniyatlarini taqdim etish uchun ITS dan foydalanadi.

6. Elektr va umumiy mobillik integratsiyasi: ITS elektr va umumiy harakatchanlik yechimlarini shahar transport tarmoqlariga integratsiyalashda muhim rol o'ynaydi, chiqindilarni kamaytirish va foydalanish imkoniyatini yaxshilashga hissa qo'shadi [21].

7. Ma'lumotlarni tahlil qilish va bashoratli modellashtirish: Tashish ma'lumotlarini tahlil qilish, marshrutni optimallashtirish, transport oqimlarini bashorat qilish va transport tizimini rejalashtirishni yaxshilash uchun ilg'or ma'lumotlar tahlili va bashoratli modellashtirish usullari qo'llaniladi.

Umuman olganda, ITTS-dagi so'nggi ishlanmalar odamlar va jamoalarning o'zgaruvchan mobillik ehtiyojlarini qondiradigan xavfsizroq, samaraliroq va barqaror transport tizimlarini yaratish uchun texnologiyadan foydalanishga qaratilgan. Texnologiya taraqqiyotda davom etar ekan, ITS transport kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi [22].

Xulosa qilib aytganda SHahrixon- Avtoshoxbekatida yo'nalishidagi barcha transport vositalari yo'lovchilarga qulaylik yaratish uchun ularni o'z vaqtida kelish grafigi muntazam yo'lga qo'yish sifatli xizmat ko'rsatishni taminlash yuzasidan chora-tadbirlar ishlab chiqish ishlari bilan bartaraf etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati;

1. Насиров, И. З., & Гаффаров, М. Т. (2021). ЭЛЕКТРОННАЯ СИСТЕМА ПЛАТЕЖЕЙ В АВТОБУСАХ. *Естественнаучный журнал «Точная наука», 117, 2-5.*
2. Шодмонов С. А., Gulomov F., 3 STEPS TO TRANSPORT DANGEROUS GOODS IN UZBEKISTAN *Естественнаучный журнал «Точная наука» Россия 2021 06 декабря 2021 г. Pages: 14-16. bet www.t-nauka.ru.*

3. Abduvayitovich, S. S., Jaloliddin o‘g‘li, A. S., & Axmadjon o‘g‘li, X. A. (2022). RESPUBLIKAMIZDA YUKLARNI TASHISHDA LOGISTIK XIZMATLARNI QO‘SHNI RESPUBLIKALARDAN OLIB CHIQUISH VA RIVOJLANTIRISH OMILLARI.
4. Shodmonov, S. A. (2022). GLOBAL ELEKTR AVTOMOBILLARINI ISHLAB CHIQUISH VA ELEKTR MASHINA ASOSLARI.
5. Shodmonov, S. A., & qizi Turg‘unova, G. A. (2022). Railway Transport, its Specific Characteristics and Main Indicators. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 12, 61-66.
6. Шодмонов, С. А. (2022). ОЦЕНКА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДОРОДСОДЕРЖАЩИХ СОСТАВНЫХ ТОПЛИВ В ДВИГАТЕЛЯХ ВНУТРЕННЕГО СГОРАНИЯ.
7. Ahmadjon o‘g‘li, X. A. (2023). LOGISTIKADA SERVIS TIZIMINI TASHKIL QILISH. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 2(2), 176-182.
8. A.Teshaboyev, S.Z.Zaynabidinov, Sh.Ermatov. “Qattiq jism fizikasi”. <<Moliya>> Toshkent 2001y.
9. S.Z.Zaynabidinov, R.Aliyev, B.Avchiboyev, X.Mansurov, “Способ изготовления кремниевых платин для солнечных элементов”. Заявка на патент №20030030 от 15.01.2003.
10. R.Aliyev, S.Z.Zaynabidinov, “Применение поликристаллического кремния в полупроводниковой микроэлектронике и солнечной энергетике”, *Geliotexnika*, 1998. №2, 75-81-betlar.
11. S.Z.Zaynabidinov, X.Akramov. “Yarimo‘tkazgichlar parametrlarini aniqlash usullari”. Toshkent. <<O‘zbekiston>>, 2001y.
12. A.Teshboyev, S.Zaynobiddinov, E. Musayev, “Yarim o‘tkazgichlar va yarim o‘tkazgichli asboblarning texnologiyasi”, O‘quv qo‘llanma, “O‘AJBNT” markazi, 2005 yil 392 – bet.
13. A.Teshboyev, S.Zaynobiddinov, I. Karimov, N. Raxmov, R. Aliyev. “Yarim o‘tkazgichli asboblarning fizikasi”, “Hayot” nashriyoti, Andijon 2002 yil.
14. S.Zaynobiddinov, A.Teshboyev, “Yarim o‘tkazgichlar fizikasi”, Toshkent, “O‘qituvch” nashriyoti, 1999 yil, 224-bet.
15. NASIROV ILXAM ZAKIROVICH, NURDINOV MURODALI ALIJONOVICH, GAFFAROV MUKHAMMADZOKIR TOSHTEMIROVICH, XAYDAROV MURODJON AKBARALIYEVICH, TO‘RABOYEV HOLMUROD RUSTAMJON O‘G‘LI. CONDUCTING LESSONS IN INVENTIVE METHODS// The Seybold Report- Seybold Publication, Box 644, 428 E. Baltimor Ave. Media, PA 19063. 227-234 p. <https://www.seyboldreport.org/issues>

16. Xakimov Mavlonbek Solijon o‘g‘li, & Nasirov Ilxam Zakirovich. (2024). AVTOBUS YO‘NALISHLARINING MAQBUL VARIANTINI TANLASH. *Journal of New Century Innovations*, 47(1), 106–113. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/11756>
17. To‘raboyev Holmorod Rustamjon o‘g‘li, & Nasirov Ilxam Zakirovich. (2024). JAMOAT TRANSPORTI USTUVORLIGINI TA‘MINLASHNING MAQBUL TADBIRLARI. *Journal of New Century Innovations*, 47(1), 114–122. Retrieved from <https://www.newjournal.org/index.php/new/article/view/11757>
18. Gaffarov Makhammatzokir Toshtemirovich , Nasirov Ilham Zakirovich , Sobirova Tursunoy Abdipatto kizi , Hakimov Mavlonbek Solijon ugli. (2023). Recovery Of Fines From Drivers Of Foreign Vehicles. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 3589–3591. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>.
19. Nasirov Ilkham Zakirovich- Ph.D., Gaffarov Mukhammadzokir Toshtemirovich , Doctoral Student. (2023). Consequences Of Complete And Undercombustion Of Fuel. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 3597–3603. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.448>.
20. Malokhatkhon Karimovna KOSIMOVA, Davlatkhon Karimovna MUQIMOVA, Ilham Zakirovich NASIROV, Bahodirjon Zakirovich NOSIROV. WELDING MATERIALS USED IN THE RECOVERY OF CORRODED DETAILS IN THE CONTACT WELDING METHOD//*Eur. Chem. Bull.* 2023, 12(5), 1657-1662. DOI: <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>. <https://eurchembull.com/uploads/paper/5aa8cc7f80ab74316113aca9aab7cb42.pdf>
21. Nasirov Ilham Zakirovich, Nurdinov Murodali Alijonovich, Nosirov Bahodirjon, Kuzibolaeva Dilnoza Tukhtasinovna, Obidzhonova Gulizebo Shukhratbek kizi. EFFECT OF SYNTHESIS GAS SUPPLY ON ENGINE PERFORMANCE// MSW MANAGEMENT -Multidisciplinary, Scientific Work and Management Journal. ISSN: 1053-7899, Vol. 33 Issue 2, December – 2023, Pages: 125-132. <https://mswmanagementj.com/index.php/home/article/view/50>
22. EFFECT OF SYNTHESIS GAS SUPPLY ON ENGINE PERFORMANCE. (2024). *Multidisciplinary, Scientific Work and Management Journal*, 33(2), 125-132. <https://mswmanagementj.com/index.php/home/article/view/50>